

Strasbūrā, 17.4.2018.
COM(2018) 450 final

ANNEXES 1 to 2

PIELIKUMI

dokumentam

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2018. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

{SWD(2018) 150 final} - {SWD(2018) 151 final} - {SWD(2018) 152 final} -
{SWD(2018) 153 final} - {SWD(2018) 154 final} - {SWD(2018) 155 final} -
{SWD(2018) 156 final}

1. pielikums. Ziņojumu konstatējumu kopsavilkums

Turcija

Ārkārtas stāvoklis, kas tika pasludināts pēc apvērsuma mēģinājuma, paliek spēkā ar mērķi iznīcināt Gülen kustību, ko Turcijas iestādes nosaukušas par teroristu organizāciju, kas atbildīga par apvērsuma mēģinājumu, kā arī atbalstīt cīņu pret terorismu, ņemot vērā vairākkārtējus teroristu uzbrukumus Turcijā.

ES, kas nekavējoties un stingri nosodīja apvērsuma mēģinājumu, atkārtoti pauda pilnīgu atbalstu valsts demokrātiskajām iestādēm un atzina Turcijas likumīgo nepieciešamību ātri un samērīgi rīkoties, saskaroties ar šādiem nopietniem draudiem. Tomēr joprojām nopietnas bažas rada pēc apvērsuma mēģinājuma noteiktā ārkārtas stāvokļa ietvaros īstenoto pasākumu plašais mērogs, kolektīvais raksturs un nesamērīgums, piemēram, liela apmēra atlaišanas, aresti un aizturēšanas. Turcijai būtu nekavējoties jāatceļ ārkārtas stāvoklis.

Nopietni trūkumi ietekmē 31 dekrētu, ko līdz šim pieņēma ārkārtas stāvokļa ietvaros. Parlaments tiem nav veicis rūpīgu un efektīvu pārbaudi. Tāpat dekrētus ilgu laiku nav nav bijis iespējams pārbaudīt tiesā, kā arī vēl neviens no tiem nav izskatīts Konstitucionālajā tiesā. Šie ārkārtas dekrēti ir ievērojami ierobežojuši dažas pilsoniskās un politiskās tiesības, tostarp vārda brīvību, pulcēšanās brīvību un procesuālās tiesības. Turklāt ar tiem ir izdarīti grozījumi dažos galvenajos tiesību aktos, kas turpinās būt spēkā pēc ārkārtas stāvokļa atcelšanas.

Kopš ārkārtas stāvokļa pasludināšanas ir apcietināti vairāk nekā 150 000 cilvēku, 78 000 cilvēku ir arestēti, bet atlaisti ir vairāk nekā 110 000 ierēdņu, lai gan iestādes ir paziņojušas, ka apmēram 40 000 ierēdņu ir atjaunoti darbā, no tiem apmēram 3600 ir atjaunoti darbā saskaņā ar dekrētu.

Sāka darboties Ārkārtas stāvokļa apelācijas komisija, kas kopumā saņēma apmēram 107 000 pārsūdzēšanas pieteikumu. Šī komisija sāka pieņemt lēmumus tikai 2017. gada decembrī, un tikai dažiem pieteikumu iesniedzējiem līdz šim ir nodrošināta tiesiskā aizsardzība. Tās lēmumus tagad ir iespējams izskatīt tiesā. Tai vēl ir jāattīstās, lai kļūtu par efektīvu un pārredzamu tiesiskās aizsardzības līdzekli cilvēkiem, kurus nepamatoti ietekmējuši ārkārtas stāvokļa pasākumi.

Neatkarīgi no Apelācijas komisijas Turcijas spēju nodrošināt valstī efektīvu tiesisko aizsardzību Eiropas Cilvēktiesību tiesas izpratnē vēl vairāk ir iedragājuši vairāki nevēlami precedenti. Vienā gadījumā zemākas instances tiesa atteicās izpildīt Konstitucionālās tiesas lēmumu attiecībā uz simbolisku lietu; zemākās instances tiesa galu galā izpildīja Konstitucionālās tiesas uzraudzības lēmumu attiecībā uz vienu no atbildētājiem. Vairākus tiesas lēmumus par labu plaši pazīstamiem atbildētājiem, tostarp cilvēktiesību aizstāvjiem, ātri atcēla cita tiesa vai pat tā pati tiesa, dažos gadījumos pēc tam, kad izpildvara bija sniegusi komentārus.

Turcijai vēl ir jāīsteno Eiropas Padomes un tās struktūru galvenie ieteikumi. Apsūdzības par pārkāpumiem ir jāpierāda, izmantojot pārredzamas procedūras un atsevišķi katrā konkrētajā lietā. Personas kriminālatbildību var noteikt, tikai pilnībā ievērojot varas dalīšanas principu, tiesu iestāžu pilnīgu neatkarību un ikvienas personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Turcijai būtu nekavējoties jāatceļ ārkārtas stāvoklis.

Turcija 2017. gada aprīlī sarīkoja referendumu, kas ar nelielu vairākumu apstiprināja konstitūcijas grozījumus, ar kuriem ieviesa prezidentālu sistēmu. Venēcijas komisija novērtēja grozījumus un konstatēja, ka tiem trūkst efektīvas kontroles un līdzsvara un tie apdraud varas dalīšanu starp izpildvaru un tiesu varu. Pats referendums radīja nopietnas bažas

par ārkārtas stāvokļa negatīvo ietekmi, nevienlīdzīgām iespējām divām kampaņas pusēm, kā arī apdraudēja vēlēšanu integritātes garantijas.

Ārkārtas stāvoklī parlamenta kā likumdevēja varas pamatfunkcija bija ierobežota, jo valdība izmantoja ārkārtas dekrētus “ar likuma spēku”, lai regulētu arī tādus jautājumus, kurus būtu bijis jāizskata parastajā likumdošanas procedūrā. Ņemot vērā politisko domstarpību pastiprināšanos valstī, parlamentā vēl vairāk tika samazināta telpa dialogam starp politiskajām partijām. Pēc parlamentārās imunitātes vienreizējas atcelšanas 2016. maijā tika arestēti daudzi likumdevēji no opozīcijas partijas HDP un desmit no tiem zaudēja deputāta mandātu.

Pēc tam, kad ar ārkārtas dekrētiem vairākas pilnvaras tika nodotas prezidentūrai, palielinājās prezidenta ietekme uz izpildvaru. Pilnvaroto iecelšana, lai aizstātu pašvaldību izpildiestāžu amatpersonas un ievēlētos pārstāvjus, nozīmīgi vājināja vietējo demokrātiju.

Pilsoniskā sabiedrība tika pakļauta arvien lielākam spiedienam, jo īpaši saskaroties ar daudzu aktīvistu, tostarp cilvēktiesību aizstāvju, arestiem, kā arī demonstrāciju un citu veidu pulcēšanās aizliegumu regulāru izmantošanu, kā rezultātā ir strauji sašaurinājusies pamattiesību un pamatbrīvību telpa. Ārkārtas stāvokļa pasākumu rezultātā joprojām ir slēgtas daudzas uz tiesībām balstītas organizācijas, kā arī nav bijusi pieejama efektīva tiesiskā aizsardzība saistībā ar konfiskācijām.

Valdība pārstrādāja civilmilitāro attiecību tiesisko regulējumu un ievērojami palielināja izpildvaras pilnvaras attiecībā uz armiju, tādējādi pastiprinot civiliedzīvotāju uztraudzību. Ar Konstitūcijas grozījumiem tika efektīvi likvidētas arī augstās militārās tiesas. Armijas un izlūkošanas dienestiem joprojām nav pietiekamas pārskatatbildības parlamentam.

Situācija dienvidaustrumos joprojām ir viena no aktuālākajām problēmām valstī. Drošības situācijas pasliktināšanās daļēji ir pārvirzījusies uz lauku reģioniem. Noteicošais elements reģiona situācijā joprojām ir valdības apņemšanās turpināt drošības operācijas, pamatojoties uz atkārtotiem vardarbīgiem uzbrukumiem, ko realizē Kurdistānas strādnieku partija (PKK), kas vēl arvien ir ES sarakstā, kurā iekļautas terorisma aktos iesaistītas personas, grupas un organizācijas. Lai gan valdībai ir likumīgas tiesības cīnīties pret terorismu, tās pienākums ir nodrošināt, lai tas notiktu, ievērojot tiesiskumu, cilvēktiesības un pamatbrīvības. Terorisma apkarošanas pasākumiem jābūt samērīgiem. Sagrauto dienvidaustrumu rajonu rekonstrukcijai paredzēto valsts ieguldījumu plāna rezultātā notiek būvniecība tūkstošiem mājokļu, bet līdz šim tikai dažas iekšzemē pārvietotas personas ir saņēmušas kompensāciju. Nav notikušas nekādas izmaiņas attiecībā uz uzticama politiska procesa atjaunošanu, kas nepieciešams, lai atrastu miermīlīgu un ilgtspējīgu risinājumu.

Turcija ir mēreni sagatavota **valsts pārvaldes** reformas jomā un ir stingri apņēmusies izveidot atvērtāku valsts pārvaldi un nodrošināt e-pārvaldes izmantošanu. Tomēr ir nozīmīgi pasliktinājies stāvoklis valsts dienesta un cilvēkresursu pārvaldības, kā arī valsts pārvaldes pārskatatbildības jomā saistībā ar tiesībām uz administratīvo tiesvedību un tiesībām pieprasīt kompensāciju. Joprojām ir jānodrošina pārskatāma un efektīva tiesiskā aizsardzība pret plaša apmēra atļaišanām.

Turcijas **tiesu sistēma** ir agrīnā sagatavotības posmā. Situācija šajā jomā ir nozīmīgi pasliktinājusies, jo īpaši attiecībā uz tiesu iestāžu neatkarību. Konstitūcijas grozījumi, kas regulē Tiesnešu un prokuroru padomi (TPP), stājās spēkā un vēl vairāk negatīvi ietekmēja tās neatkarību no izpildvaras. TPP turpināja lielā apmērā veikt tiesnešu un prokuroru atcelšanas un pārcelšanas. Nekas netika darīts, lai risinātu problēmas saistībā ar objektīvu, uz nopelniem balstītu, vienādu un iepriekš noteiktu kritēriju trūkumu tiesnešu un prokuroru pieņemšanai darbā un paaugstināšanai amatā.

Valstij ir zināms sagatavotības līmenis **korupcijas apkarošanas** jomā, kurā nav panākts progress. Tiesiskā un institucionālā sistēma ir vēl vairāk jāsaskaņo ar starptautiskajiem standartiem un joprojām pieļauj izpildvaras nevēlamu ietekmi uz izmeklēšanu un kriminālvajāšanu augsta līmeņa korupcijas lietās. Turcijas izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un notiesāšanas rezultāti korupcijas lietās joprojām ir vāji, jo īpaši augsta līmeņa korupcijas lietās. Nav gūti panākumi pārskatatbildības un pārdzamības palielināšanā valsts iestāžu darbā. Lai izlēmīgi cīnītos pret korupciju, ir nepieciešama plaša politiska vienprātība partiju vidū un stingra politiskā griba. Turcijai vēl ir jāīsteno gandrīz visi Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas ieteikumi. Korupcija joprojām būtiski ietekmē daudzas jomas, un tā aizvien ir nopietna problēma. Korupcijas uztveres līmenis joprojām ir augsts.

Turcija ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni **cīņā pret organizēto noziedzību**, un ir panākts zināms progress, pieņemot jaunu stratēģiju un uzlabojot institucionālās spējas. Turcijai ir jāuzlabo tiesību akti kibernetizācijas, līdzekļu konfiskācijas un liecinieku aizsardzības jomā. Lai gan ir pieņemti datu aizsardzības tiesību akti, tie vēl neatbilst Eiropas standartiem. Joprojām netiek pietiekami izmantota finanšu izmeklēšana. Piesardzības nolūkos veikta līdzekļu iesaldēšana tiek piemērota reti, un konfiscēto līdzekļu apjoms ir mazs. Cīņai pret terorismu ir ieviests visaptverošs tiesiskais regulējums terorisma finansēšanas jomā. Gan krimināltiesības, gan tiesību akti terorisma apkarošanas jomā ir jāsaskaņo ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. Proporcionalitātes princips ir jāievēro praksē.

Turcija ir guvusi labus panākumus **migrācijas un patvēruma politikas** jomā un joprojām ir apņēmusies īstenot ES un Turcijas 2016. gada marta paziņojumu par migrācijas plūsmu efektīvu samazināšanu Vidusjūras austrumu reģiona maršrutā. Saistībā ar vīzu režīma liberalizācijas ceļveža īstenošanu Turcija februāra sākumā iesniedza Eiropas Komisijai darba plānu, kurā izklāstīts, kā Turcija plāno izpildīt septiņus neizpildītos vīzu režīma liberalizācijas kritērijus. Komisija novērtē Turcijas priekšlikumus un turpinās turpmāku apspriešanos ar Turcijas partneriem.

Turcijas tiesiskais regulējums ietver **cilvēktiesību un pamattiesību** ievērošanas vispārīgas garantijas, kas tomēr ir kļuvušas vēl vairāk ierobežotas un apdraudētas, pieņemot vairākus ārkārtas dekrētus. Turpinājās ievērojama situācijas pasliktināšanās **vārda brīvības** jomā, kur Turcija ir agrīnā sagatavotības posmā. Ārkārtas stāvokļa ietvaros veikto pasākumu joma pretrunā proporcionalitātes principam laika gaitā ir attiecināta uz daudziem kritiskiem viedokļiem plašsaziņas līdzekļos un akadēmiskajās aprindās. Nopietnas bažas rada krimināllietas, kas ierosinātas pret žurnālistiem (vairāk nekā 150 no tiem ir paturēti apcietinājumā), cilvēktiesību aizstāvjiem, rakstniekiem vai sociālo plašsaziņas lietotājiem, žurnālistu akreditācijas karšu atcelšana, kā arī vairāku plašsaziņas līdzekļu slēgšana vai valdības pilnvaroto iecelšana to pārvaldībai, lielākoties selektīvi un patvaļīgi piemērojot tiesību aktus, jo īpaši noteikumus par valsts drošību un cīņu pret terorismu. Turcijas Interneta likums un vispārējais tiesiskais regulējums joprojām izpildvarai ļauj bez tiesas lēmuma bloķēt tiešsaistes saturu uz nesamērīgi plaša iemeslu loka pamata. Situācija ir ievērojami pasliktinājusies arī pulcēšanās brīvības, biedrošanās brīvības, procesuālo tiesību un īpašumtiesību jomā. Pulcēšanās brīvība joprojām tiek pārāk ierobežota gan tiesību aktos, gan praksē. Ārkārtas stāvokļa ietvaros veiktie pasākumi atcēla arī būtiskas garantijas, kas aizsargā aizturētās personas pret varmācību, tādējādi palielinot nesodāmības risku situācijā, kad arvien lielākā skaitā tiek celtas apsūdzības par nežēlīgu izturēšanos un spīdzināšanu. Ārkārtas dekrēti noteica papildu ierobežojumus procesuālajām tiesībām, arī tiesībām uz aizstāvību. Tiesību ievērošanu traucē par cilvēktiesībām un brīvībām atbildīgo valsts iestāžu sadrumstalotība un ierobežotās pilnvaras situācijā, kad ir vājināta tiesu varas neatkarība. Turcijā romu mājsaimniecību vidū joprojām ir izplatīta galēja nabadzība un pirmās nepieciešamības preču trūkums. Būtu jānodrošina vismazāk aizsargāto iedzīvotāju grupu un minoritāšu tiesību

pietiekama aizsardzība. Nopietnas bažas joprojām rada ar dzimumu saistīta vardarbība, diskriminācija, pret minoritātēm vērsti naidīgi izteikumi, naida noziegumi, kā arī lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu cilvēktiesību pārkāpumi.

Turcija pauda atbalstu sarunām par Kipras jautājuma atrisināšanu starp abu kopienu vadītājiem, kā arī ANO ģenerālsekretāra un viņa īpašā padomnieka centieniem. Bez vienošanās noslēdzās konference par Kipras jautājumu, kas notika Ženēvā 2017. janvārī un Kransmontanā 2017. gada jūlijā. Turcija vēl joprojām nav izpildījusi pienākumu nodrošināt Asociācijas nolīguma Papildprotokola pilnīgu un nediskriminējošu īstenošanu un nav likvidējusi visus šķēršļus brīvai preču apritei, tostarp ierobežojumus tiešiem transporta savienojumiem ar Kipru. Netika panākts progress divpusējo attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Joprojām spēkā ir secinājumi par Turciju, ko pieņēma Eiropas Savienības Padome un 2006. gada decembrī apstiprināja Eiropadome. Tie nosaka, ka netiks sāktas sarunas par astoņām sadaļām¹, kas saistītas ar Turcijas ierobežojumiem attiecībā uz Kipras Republiku, un neviena sadaļa netiks slēgta, kamēr Komisija neapstiprinās, ka Turcija ir pilnībā īstenojusi Asociācijas nolīguma Papildprotokolu.

Ir vēl vairāk pastiprināta sadarbība ar Grieķiju un Bulgāriju migrācijas jomā. Tomēr spriedze Egejas jūras un Vidusjūras austrumu reģionā neveicināja labas kaimiņattiecības un negatīvi ietekmēja reģiona stabilitāti un drošību. Divpusējās attiecības ar atsevišķām ES dalībvalstīm pasliktinājās, ieskaitot reizēm agresīvu un nepieņemamu retoriku. Eiropadome 2018. gada martā stingri nosodīja Turcijas pastāvīgās nelikumīgās darbības Vidusjūras austrumu un Egejas jūras reģionā un atgādināja Turcijas pienākumu ievērot starptautiskās tiesības un labas kaimiņattiecības, un normalizēt attiecības ar visām ES dalībvalstīm. Eiropadome pauda arī nopietnas bažas par ES pilsoņu, tostarp divu Grieķijas karavīru, ilgstošu turēšanu apcietinājumā Turcijā un aicināja ātri atrast pozitīvu risinājumu šiem jautājumiem dialogā ar dalībvalstīm.

Turcijai ir skaidri jāpauž apņemšanās attiecībā uz labām kaimiņattiecībām, starptautiskajiem nolīgumiem un strīdu mierīgu noregulēšanu saskaņā ar ANO Statūtiem, vajadzības gadījumā vēršoties Starptautiskajā Tiesā. Saistībā ar to ES ir atkārtoti paudusi nopietnas bažas un mudinājusi Turciju izvairīties no jebkādiem pret kādu dalībvalsti vērstiem draudiem vai pasākumiem, nesaskaņu avotiem vai rīcības, kas kaitē labām kaimiņattiecībām un miermīlīgam domstarpību risinājumam.

Attiecībā uz atbilstību **ekonomiskajiem kritērijiem** Turcijas ekonomika ir pietiekami attīstīta un to var uzskatīt par funkcionējošu tirgus ekonomiku. Ekonomikai, ko atbalstīja valdības stimulu pasākumi, izdevās atlaist pēc ekonomikas sarukšanas 2016. gada apvērsuma mēģinājuma sākumā, un 2017. gadā tā sasniedza spēcīgu izaugsmi. Tomēr lielā izaugsme ir saistīta ar nozīmīgu makroekonomisku nelīdzsvarotību. Tekošā konta deficīts joprojām ir liels, kā arī līdz 2017. gada beigām vēl palielinājās, padarot valsti atkarīgu no kapitāla ieplūdes un neaizsargātu pret ārējiem satricinājumiem. Inflācija 2017. gadā palielinājās līdz divciparu līmenim (11,1 %), un turpinājās Turcijas liras vērtības krišanās, pastiprinot bažas par to, vai monetārās politikas lēmumu pieņēmējiem ir pietiekami stingra apņemšanās nodrošināt cenu stabilitāti. Turcijas ekonomikai joprojām bija raksturīgs augsts ēnu ekonomikas apjoms. Kopumā situācija šajā jomā ir pasliktinājusies. Tendence palielināt valsts kontroli ekonomikas jomā un pasākumi attiecībā uz uzņēmumiem, uzņēmējiem un politiskajiem oponentiem, kā arī to uzņēmumiem negatīvi ietekmēja uzņēmējdarbības vidi.

¹Brīva preču aprite, tiesības veikt uzņēmējdarbību un brīvība sniegt pakalpojumus, finanšu pakalpojumi, lauksaimniecība un lauku attīstība, zivsaimniecība, transporta politika, muitas savienība un ārējās attiecības.

Turcija ir guvusi zināmus panākumus un sasniegusi labu sagatavotības līmeni, lai būtu spējīga izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Turcija ir labi integrēta ES tirgū attiecībā uz tirdzniecību un ieguldījumiem. Zināms progress tika panākts enerģētikas nozarē, jo īpaši gāzes tirgū, un pētniecības un attīstības izdevumu palielināšanās. Tomēr ir saglabājušās nozīmīgas problēmas saistībā ar izglītības kvalitāti. Nav panākts progress valsts atbalsta pārredzamības uzlabošanā.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** Turcija turpināja tiesiskā regulējuma saskaņošanu ar *acquis*, tomēr lēnā tempā. Ir bijis vairāk pasliktināšanās gadījumu saistībā ar vairākiem galvenajiem aspektiem informācijas sabiedrības, sociālās politikas, nodarbinātības un ārējo attiecību jomā. Turcija ir ievērojami virzījusies uz priekšu uzņēmējdarbības tiesību, Eiropas komunikāciju tīklu, zinātnes un pētniecības jomā un ir sasniegusi labu sagatavotības līmeni brīvas preču aprites, intelektuālā īpašuma tiesību, finanšu pakalpojumu, uzņēmējdarbības un rūpniecības politikas, patērētāju un veselības aizsardzības, muitas savienības, ārējo attiecību un finanšu kontroles jomā. Turcija ir tikai mēreni sagatavota publisko iepirkumu jomā, jo pastāv būtiskas nepilnības tās saskaņošanā. Turcija ir mēreni sagatavota arī statistikas un transporta politikas jomā, kur vēl ir jāveic nozīmīgs darbs. Turcija ir sasniegusi tikai nelielu sagatavotības līmeni vides un klimata pārmaiņu jomā, kur vēl ir jāpieņem un jāīsteno vērienīgāka un labāk koordinēta politika. Visās jomās lielāka uzmanība jāpievērš tiesību aktu izpildei, un daudzās jomās ir nepieciešams ievērojams turpmāks progress, lai panāktu tiesību aktu saskaņošanu ar ES *acquis*.

Melnkalne

Attiecībā uz atbilstību **politiskajiem kritērijiem** pārskata periodā ir bijis zems uzticības līmenis vēlēšanu sistēmai un ilgstošs parlamenta darbības boikots, ko īstenoja visa opozīcija kopš parlamenta vēlēšanām 2016. gada oktobrī. Politisko debašu atgriešana parlamentā ir visu politikas dalībnieku pienākums. Daļa opozīcijas pārstāvju 2017. gada decembrī atgriezās parlamentā, bet vēl ir jāpanāk, lai ar šādu daļēju un selektīvu boikota izbeigšanu tiktu uzlabots parlamentārais dialogs un uzraudzība. Politiskā vide joprojām ir sadrumstalota un polarizēta, un tai ir raksturīgs politiskā dialoga trūkums, jo īpaši demokrātiskajās iestādēs.

Ir vēl jāuzlabo parlamenta likumdošanas spēja un izpildvaras uzraudzība. Parlaments vēl joprojām maz ņem vērā valsts revīzijas iestāžu konstatējumus, un nav diskusiju vai ziņošanas par nozīmīgu politiku un tiesību aktu īstenošanu. Parlaments 2017. gada decembrī bez pietiekamas sabiedriskās apspriešanas pieņēma tiesību aktu kopumu, kuros tikai daļēji ievēroti Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja ieteikumi. Būtu jāapsver vispusīga vēlēšanu sistēmas reforma. Pārskata periodā notika astoņas pašvaldību vēlēšanas. Pašvaldību vēlēšanas nenotika vienā dienā visā valstī, bet secīgi pēc kārtas; tāpēc politiskajai videi ir raksturīgs ilgstošs un ļoti personalizēts vēlēšanu noskaņojums. Vēlēšanu cikla dēļ vēlēšanu novērošana ir sarežģīta, jo īpaši starptautiskajiem novērotājiem, radot plašas iespējas apgalvojumiem par pārkāpumiem, ko nav iespējams neatkarīgi novērtēt. Nav bijis jaunu pavērsienu saistībā ar politiskiem vai tiesu pārbaudes pasākumiem attiecībā uz valsts līdzekļu iespējamo izmantošanu partiju politiskajiem mērķiem 2012. gadā ("audioierakstu lietas").

Attiecībā uz pārvaldību ir nepieciešams pastiprināt pārredzamību, ieinteresēto personu līdzdalību un valdības spēju īstenot reformas. Politikas veidošanas sistēmas saskaņotība būtu jānodrošina ar saskaņotu politikas attīstību. Ir izveidoti mehānismi valdības apspriedēm ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, bet tiem nepieciešami skaidri noteikumi un abu pušu patiesa iesaistīšanās.

Melnkalne ir mēreni sagatavota **valsts pārvaldes** reformai. Ir gūti labi panākumi, jo īpaši pieņemot jaunus likumus attiecībā uz ierēdņiem un valsts un pašvaldību iestāžu darbiniekiem ar mērķi īstenot uz nopelniem balstītu pieņemšanu darbā valsts dienestā. Joprojām ir nepieciešama stingra politiskā griba, lai efektīvi novērstu valsts dienesta politizāciju un optimizētu valsts pārvaldi, kā arī nodrošinātu reformu efektīvu īstenošanu un finansiālo stabilitāti.

Melnkalnes **tiesu sistēma** ir mēreni sagatavota, un ir panākts zināms progress. Vēl ir pilnībā jāīsteno tiesu iestāžu tiesiskais regulējums ar mērķi palielināt to neatkarību un profesionālismu. Ir pastiprinātas institucionālās spējas.

Melnkalne ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni **korupcijas apkarošanas** jomā. Neraugoties uz zināmiem panākumiem, korupcija būtiski ietekmē daudzas jomas un joprojām rada bažas. Iestāžu darbības spēja ir uzlabojusies; tomēr visām iestādēm būtu jāieņem aktīvāka nostāja. Ir jārisina ar problēmas, kas saistītas ar Korupcijas apkarošanas aģentūras uzticamību, neatkarību un prioritāšu noteikšanu. Joprojām ir jāuzlabo finanšu izmeklēšana un līdzekļu izņemšana un konfiskācija. Lai gan ir gūti pirmie rezultāti augsta līmeņa korupcijas lietu izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgo spriedumu pieņemšanā, tie ir vēl jānostiprina. Sekmīgas izmeklēšanas un notiesājošo spriedumu rezultātu turpmāka uzlabošana būs iespējama tikai tādā vidē, kur neatkarīgas iestādes ir aizsargātas pret jebkādu nevēlamu ietekmi un ir motivētas pilnībā izmantot savas pilnvaras.

Cīņā pret organizēto noziedzību ir gūti pirmie rezultāti kriminālvajāšanā migrantu kontrabandas un narkotisko vielu nelikumīgu tirdzniecības apkarošanas jomā. Tomēr ir jāpanāk labāki rezultāti, lai gūtu pārliecinošus panākumus, jo īpaši cīņā pret noziedzīgu līdzekļu legalizāciju un cilvēku tirdzniecību.

Pamattiesību jomā Melnkalne ir turpinājusi saskaņot savus tiesību aktus ar ES standartiem. Jo īpaši ir uzlabojies Ombuda biroja darbs, bet joprojām ir jāiegulda lielākas pūles iestāžu sistēmas stiprināšanai un cilvēktiesību efektīvai aizsardzībai. Pēc sasniegumiem diskriminācijas novēršanas tiesību aktu jomā Melnkalnei tagad ir jānodrošina institucionālie mehānismi, lai aizsargātu pret diskrimināciju neaizsargātās iedzīvotāju grupas. Tiesību aktu īstenošana joprojām ir vāja, un ir jāpalielina institucionālās spējas attiecībā uz cilvēktiesībām. Romu² minoritāte joprojām ir visvairāk neaizsargātā un diskriminētā kopiena. Nopietnas bažas valstī vēl arvien rada ar dzimumu saistīta vardarbība un vardarbība pret bērniem.

Melnkalne ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni **vārda brīvības** jomā, bet pārskata periodā nav panākts progress. Pret žurnālistiem agrāk vērsto vardarbības gadījumu izmeklēšanā nav notikušas nozīmīgas izmaiņas. Nopietnas bažas rada nesen notikušī politiskā iejaukšanās valsts Sabiedrisko raidorganizāciju padomes un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu aģentūras darbībā. Plašsaziņas līdzekļu vide joprojām ir ļoti polarizēta un nav pietiekamas izpratnes par brīvu plašsaziņas līdzekļu nozīmi. Ir saglabājies liels neslavas celšanas gadījumu skaits, arī vāju pašregulācijas mehānismu dēļ.

Melnkalne joprojām ir apņēmusies uzturēt konstruktīvas divpusējas attiecības ar citām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm un kaimiņos esošajām ES dalībvalstīm, kā arī aktīvi piedalās **reģionālajā sadarbībā**.

Attiecībā uz atbilstību **ekonomiskajiem kritērijiem** Melnkalne ir guvusi zināmus panākumus un ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Tika pastiprināta makroekonomiskā un fiskālā stabilitāte, tomēr ir nepieciešams turpmāks darbs, lai atrisinātu pastāvīgās problēmas, jo īpaši saistībā ar lielo valsts parāda slogu. Kopš 2013. gada ir

² Visas šīs grupas ir iekļautas plašākā kopējā "romu" jēdzienā saskaņā ar ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām.

vērojama nepārtraukta ekonomikas izaugsme, tomēr ir saglabājies zems vai mērens inflācijas līmenis. Finanšu nozare ir uzlabojusi savu maksātspēju un likviditāti. Tomēr ir jāuzlabo eksporta bāzes apjoms un kvalitāte, lai samazinātu tirdzniecības deficītu. Nepilnības tiesiskuma jomā, tostarp negodīga konkurence, ko rada ēnu ekonomika, negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi. Darba tirgus saskaras ar strukturālām problēmām, kas izpaužas kā mazs ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits un augsts bezdarba līmenis.

Melnkalne ir mēreni sagatavota izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Savienībā. Galvenās infrastruktūras būvniecība vairākās jomās, kā arī cilvēkkapitāla attīstība ir radījusi pamatu uzlabotai konkurētspējai. Notiek izglītības reforma, tomēr ir jāiegulda lielākas pūles, lai novērstu pieprasīto un piedāvāto prasmju neatbilstības. MVU joprojām saskaras ar daudzām problēmām, piemēram, apgrūtinātu piekļuvi finansējumam vai regulējuma sarežģītību. Joprojām ir nepieciešams turpmāks darbs, lai uzlabotu vietējo uzņēmumu kopējos eksporta darbības rādītājus.

Attiecībā uz Melnkalnes **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** lielākajā daļā jomu ir paveikts nozīmīgs saskaņošanas un sagatavošanas darbs *acquis* īstenošanai. Valstij ir labs sagatavotības līmenis uzņēmējdarbības tiesību, kā arī ārpolitikas, drošības un aizsardzības politikas jomā. Tā ir mēreni sagatavota attiecībā uz daudzām sadaļām, piemēram, brīva preču aprite, lauksaimniecība, pārtikas nekaitīgums, veterinārija un fitosanitārijas politika. Melnkalne ir agrīnā sagatavotības posmā attiecībā uz zivsaimniecību, kā arī budžeta un finanšu noteikumiem, kā arī zināmā līmenī vides un klimata pārmaiņu, statistikas, sociālās politikas un nodarbinātības jomā. Labi panākumi ir sasniegti uzņēmējdarbības tiesību, lauksaimniecības un lauku attīstības, pārtikas nekaitīguma, veterinārijas un fitosanitārijas politikas jomā. Ir notikusi pasliktināšanās publisko iepirkumu jomā. Raugoties nākotnē, Melnkalnei būtu īpaši jāpievēršas konkurences politikai, kā arī videi, klimata pārmaiņām un publiskajiem iepirkumiem. Melnkalnei joprojām būtisks uzdevums ir administratīvo spēju stiprināšana, lai nodrošinātu *acquis* piemērošanu. Melnkalne ir turpinājusi saskaņošanu ar ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas nostājām un deklarācijām.

Lai gan Melnkalne līdz šim palika ārpus galvenā **migrācijas** maršruta uz ES caur Rietumbalkāniem, palielinājās valsts teritorijā ienākošo migrantu/patvēruma meklētāju skaits, tāpēc tai ir jāpastiprina spēja izturēt ar migrāciju saistītu pēkšņu spiedienu. Melnkalne ir panākusi turpmāku progresu, jo īpaši ar migrāciju saistītā tiesiskā regulējuma jomā. Lai gan Melnkalnei ir bijusi pietiekama spēja izskatīt patvēruma pieteikumus, tagad to var pakļaut pārbaudījumam: I) pieaugušais patvēruma meklētāju skaits un pagarinātais uzturēšanās laiks, dažreiz ilgu apstrīdēšanas procedūru dēļ un ii) ar ES standartiem saskaņotu, stingrāku patvēruma piešķiršanas procedūru ieviešana. Saistībā ar to Melnkalnei ir jāizveido neatbilstīgo migrantu atgriešanas mehānisms, kas atbilst ES *acquis*, kā arī pakāpeniski jāaskaņo sava vīzu politika ar ES politiku. Melnkalnei būtu jāizveido papildu izmitināšanas iestādes, kas atbilst noteiktajiem standartiem, un jāuzlabo visu iestāžu pārvaldība. Pēc Šengenas Rīcības plāna pieņemšanas 2017. gadā Melnkalne turpināja saskaņot savus tiesību aktus ar ES *acquis* vīzu jomā.

Serbija

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** svarīgs notikums Serbijā bija prezidenta vēlēšanas, kas notika 2017. gada aprīlī. Starptautiskie novērotāji konstatēja, ka vēlēšanas vēlētajiem nodrošināja reālu iespēju izvēlēties kandidātus, tomēr konkurenci ietekmēja vairāki faktori. Ir pilnībā jāievēro starptautisko novērotāju sniegtie ieteikumi, tostarp tie, kas saistīti ar vēlēšanas procesa pārredzamību un integritāti vēlēšanu kampaņas laikā.

Pēc premjerministra Vučiča (Vučić) atkāpšanās no amata, kad viņu ievēlēja par prezidentu, 2017. gada jūnijā uzsāka darbu jaunā valdība, ko vadīja Ana Brnabiča (Ana Brnabić). Pirmo reizi par premjerministru tika ievēlēta sieviete. Parlaments vēl joprojām neveic izpildvaras efektīvu uzraudzību. Ir jāveicina likumdošanas pārredzamība, iekļautība un kvalitāte, kā arī dialogs starp partijām. Jāsamazina steidzamības procedūru izmantošana. Jāizvairās no pasākumiem, kas ierobežo parlamenta spēju efektīvi pārbaudīt tiesību aktus. Ir pilnībā jāatzīst neatkarīgu regulatīvo struktūru loma. Saskaņošanai ar ES standartiem dažās jomās ir nepieciešamas konstitucionālas reformas.

Serbija ir mēreni sagatavota **valsts pārvaldes reformas** jomā. Tika gūti zināmi panākumi pakalpojumu sniegšanas jomā un vairāku jaunu likumu pieņemšanā. Serbijai ir jāsteno savu reformu mērķi, jāpaaugstina pārvaldes profesionalitāte un jāpadara tā nepolitizēta, jo īpaši attiecībā uz augstākā līmeņa vadības amatiem, un jānodrošina publisko finanšu pārvaldības reformas programmas 2016.–2020. gadam sistemātiska koordinācija un uzraudzība. Izšķiroša nozīme būs Serbijas spējai valsts pārvaldē iesaistīt un saglabāt kvalificētus darbiniekus, kas nodarbojas ar ES jautājumiem.

Serbijas **tiesu sistēmai** ir zināms sagatavotības līmenis. Ir gūti zināmi panākumi, jo īpaši samazinot sen ierosināto, bet neizskatīto izpildu lietu skaitu un ieviešot pasākumus tiesu prakses saskaņošanai. Tika pieņemti uzlaboti noteikumi tiesnešu un prokuroru profesionālās darbības rezultātu novērtēšanai. Joprojām rada bažas apjoms, kādā tiesas ir pakļautas politiskai ietekmei. Konstitūcijas jauno grozījumu projekts tiesu varas jomā tika publicēts 2018. gadā un nodots sabiedriskai apspriešanai pirms nosūtīšanas Venēcijas komisijai atzinuma sniegšanai.

Serbija ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni **korupcijas apkarošanas** jomā. Ir gūti zināmi panākumi, jo īpaši pieņemot grozījumus Kriminālkodeksa nodaļā par finanšu noziegumiem; likumā par valsts iestāžu organizāciju un kompetenci korupcijas, organizētās noziedzības un terorisma apkarošanas jomā un likumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu izņemšanu un konfiskāciju. Tomēr ir nopietni aizkavējusies jaunā Korupcijas apkarošanas aģentūras likuma pieņemšana. Korupcija joprojām būtiski ietekmē daudzas jomas, un tā aizvien ir nopietna problēma. Attiecīgo iestāžu darbības spēja joprojām ir nevienāda. Tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm vēl ir jāpierāda, ka tās spēj izmeklēt, veikt kriminālvajāšanu un iztiesāt visas augsta līmeņa korupcijas lietas objektīvā un savā darbībā neatkarīgā veidā.

Serbijai ir zināms sagatavotības līmenis **cīņā pret organizēto noziedzību**. Ir gūti zināmi panākumi cilvēkresursu pārvaldības jomā Iekšlietu ministrijā un policijā. Ir uzlabojusies organizētās noziedzības specializētās prokuratūras un kibernetiskā noziedzības specializētās prokuratūras darbības spēja. Tika pieņemta jauna stratēģija un rīcības plāns cilvēku tirdzniecības novēršanai un apkarošanai, iecelts valsts koordinators cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā, kā arī pieņemts jauns Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Tomēr Serbijai vēl ir jāpanāk pirmie rezultāti saistībā ar finanšu efektīvu izmeklēšanu, kā arī izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un galīgo notiesājošo spriedumu pieņemšanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas lietās. Joprojām ir mazs

notiesājošu spriedumu skaits ar organizēto noziedzību saistītās lietās. Serbijai galvenā uzmanība ir jāpievērš ar Finanšu darbību darba grupu saskaņotā rīcības plāna īstenošanai.

Ir izveidota tiesiskā un institucionālā sistēma **pamattiesību** ievērošanai. Ir jānodrošina to konsekventa īstenošana valstī, tostarp attiecībā uz minoritāšu aizsardzību. Lai gan Serbijai ir zināms sagatavotības līmenis, nav panākts progress **vārda brīvības** jomā, un tas rada arvien lielākas bažas. Ir jāveic turpmāks neatlaidīgs darbs, lai uzlabotu to personu situāciju, kuras pieder pie visvairāk diskriminētajām grupām (romi, lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas un interseksuāļi, personas ar invaliditāti, personas, kurām ir HIV/AIDS, un citas sociāli neaizsargātas iedzīvotāju grupas). Ir jāpieņem dzimumu līdztiesības likums.

Serbija kopumā joprojām ir apņēmusies veidot konstruktīvas divpusējas attiecības ar citām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm un kaimiņos esošajām ES dalībvalstīm un aktīvi piedalās **reģionālajā sadarbībā**.

Attiecībā uz **attiecību normalizēšanu ar Kosovu** Serbija vēl arvien ir iesaistīta dialogā. Tomēr Serbijai vēl ir jāiegulda neatlaidīgs darbs, lai īstenotu esošās vienošanās un radītu labvēlīgus apstākļus attiecību ar Kosovu pilnīgai normalizācijai, kas jānosaka juridiski saistošā nolīgumā.

Attiecībā uz atbilstību **ekonomiskajiem kritērijiem** Serbija ir guvusi labus panākumus un ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Tika novērstas dažas politikas nepilnības, jo īpaši saistībā ar budžeta deficītu. Izaugsmes pamati ir stabili, un tika saglabāta makroekonomiskā stabilitāte. Inflācija tika iegrožota, un monetārā politika atbalstīja izaugsmi. Darba tirgus turpināja uzlaboties. Tomēr valsts parāda līmenis, lai gan samazināts, joprojām ir augsts, un ir jāpastiprina budžeta sistēma un tās pārvaldība. Vēl joprojām nav pabeigtas nozīmīgas valsts pārvaldes, nodokļu iestādes un valsts uzņēmumu strukturālās reformas. Nelegālā darba, bezdarba un ekonomiskās pasivitātes līmenis joprojām ir ļoti augsts, jo īpaši sieviešu un jauniešu vidū. Privātais sektors ir nepietiekami attīstīts, un to apgrūtina trūkumi tiesiskuma un godīgas konkurences tiesību normu izpildes jomā.

Serbija ir mēreni sagatavota, lai spētu izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Savienībā. Ir gūti zināmi panākumi konkurētspējas palielināšanā. Tomēr ieguldījumu aktivitāte joprojām ir zemāka par ekonomikas vajadzībām. Neraugoties uz zināmiem uzlabojumiem, uzņēmumi saskaras ar daudzām grūtībām, tostarp neparedzamu uzņēmējdarbības vidi, augstu parafiskālo izmaksu līmeni, kā arī sarežģītu un dārgu piekļuvi finansējumam.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** Serbija ir turpinājusi savu tiesību aktu saskaņošanu ar ES *acquis* visās jomās. Reformu tempa saglabāšanai būtiski būs pietiekami finanšu resursi un cilvēkresursi, kā arī stabilas stratēģiskās sistēmas. Serbija ir panākusi labu sagatavotības līmeni uzņēmējdarbības tiesību, intelektuālā īpašuma, zinātnes un pētniecības, izglītības un kultūras, kā arī muitas jomā. Serbija ir uzlabojusi ieguldījumu plānošanas sasaisti ar budžeta izpildi, bet vēl ir jāizveido vienots mehānisms, lai neatkarīgi no finansējuma avota noteiktu prioritātes visiem ieguldījumiem atbilstoši publisko finanšu pārvaldības reformas programmai. Serbija ir mēreni sagatavota publisko iepirkumu, statistikas, monetārās politikas un finanšu kontroles jomā. Serbijai laikposmā līdz pievienošanās brīdim sava ārpolitika un drošības politika ir pakāpeniski jāsaskaņo ar Eiropas Savienības kopējo ārpolitiku un drošības politiku. Serbijai prioritārā kārtā ir jānovērš neatbilstības stabilizācijas un asociācijas nolīgumam, jo īpaši tās, kas saistītas ar kapitāla kustības ierobežojumiem, valsts atbalsta regulējumu, fiskālo diskrimināciju attiecībā uz importētiem alkoholiskiem dzērieniem un atkritumu eksporta ierobežojumus.

Serbija turpināja mazināt **migrācijas un bēgļu krīzes** sekas. Serbija ved sarunas ar ES par statusa nolīgumu attiecībā uz Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras veicamajām darbībām Serbijā. Serbija ir pieņēmusi jaunu likumu par patvērumu un pagaidu aizsardzību, likumu par ārvalstniekiem un robežkontroles likumu. Ir jāpieņem stratēģija un rīcības plāns 2017.–2020. gadam neatbilstīgas migrācijas novēršanai. Saistībā ar to Serbijai ir jāizveido stingrs mehānisms neatbilstīgo migrantu atgriešanai, kas atbilst ES *acquis*, kā arī pakāpeniski jāaskaņo sava vīzu politika ar ES politiku. Ir jānodrošina ciešāka sadarbība starp dažādām valsts iestādēm, kas iesaistītas migrācijas pārvaldībā. Serbija turpināja sadarboties ar kaimiņvalstīm un dalībvalstīm, jo īpaši tehniskā līmenī, un ieguldīja ievērojamas pūles, lai sniegtu patvērumu un humāno palīdzību, galvenokārt ar ES atbalstu. Serbijai ir jāpalielina sava spēja apmierināt nepilngadīgo bez pavadības īpašās uzņemšanas vajadzības.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** valsts beidzot ir pārvarējusi smagāko politisko krīzi kopš 2001. gada. Valdības veidošanas sarežģītais process sasniedza kritisko punktu, kad 2017. gada 27. aprīlī notika uzbrukumi parlamentā, ko kategoriski nosodīja starptautiskā sabiedrība. Kopš 2017. gada maija jauna, uz reformām orientēta valdība ir veikusi pasākumus, lai risinātu “valsts nozagšanas” problēmu, pakāpeniski atjaunojot kontroli un līdzsvaru, pastiprinot demokrātiju un tiesiskumu. Valstī notiek būtiskas pārmaiņas iekļaujošākā un atvērtākā politiskā vidē. Pašvaldības vēlēšanas 2017. gada oktobrī apstiprināja pilsoņu atbalstu valdības koalīcijas politikām, kas orientētas uz ES. Parlaments ir turpinājis darbību, opozīcijas partiju pārstāvjiem esot svarīgāko komiteju priekšsēdētāju amatos. Parlamentam ir jāuzlabo savas uzraudzības un likumdošanas funkcijas, tostarp ierobežojot saīsināto procedūru plašu izmantošanu.

Lai gan attiecības starp etniskajām grupām bija nestabilas, kopumā saglabājās mierīga situācija. Ohridas pamatnolīguma, ar ko tika izbeigts 2001. gada konflikts un kas veido pamatu attiecībām starp etniskajām grupām, īstenošanas pārskatīšana ir jāuzrauga pārredzamā un iekļaujošā veidā. Valdība ir apliecinājusi apņemšanos palielināt uzticību starp kopienām.

Pilsoniskajai sabiedrībai joprojām bija konstruktīva loma, atbalstot demokrātiskus procesus un nodrošinot lielāku kontroli un līdzsvaru. Kopš 2017. gada otrās puses ir uzlabojies klimats, kurā darbojas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, un valdība ir apliecinājusi apņemšanos veicināt dialogu un iekļaušanu.

Valsts ir mēreni sagatavota **valsts pārvaldes** reformai. Ir gūti labi panākumi, pieņemot valsts pārvaldes reformas stratēģiju un publisko finanšu pārvaldības reformas programmu. Ir veikti konkrēti pasākumi, lai uzlabotu pārredzamību un pārskatatbildību un iesaistītu ārējas ieinteresētās personas politikas veidošanā. Ir jāuzlabo Informācijas sabiedrības un pārvaldes ministrijas spēja virzīt un koordinēt valsts pārvaldes reformu. Joprojām ir būtiska stingra politiska apņemšanās garantēt valsts pārvaldes profesionālismu, jo īpaši saistībā ar iecelšanu augstākā līmeņa vadības amatos, kā arī pārredzamības un uz nopelniem balstītas un objektīvas pārstāvības principu ievērošanu atbilstoši likuma garam un burtam.

Valsts **tiesu sistēma** ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni, un ir gūti labi panākumi, jo īpaši pārskata perioda pēdējā daļā. Pēdējos mēnešos īstenotās apņēmīgās rīcības rezultātā, jo īpaši nolūkā sākt atjaunot tiesu neatkarību, iepriekšējos gados vērojamā pasliktināšanās tendence ir sākusi mainīt virzienu. Valsts pieņēma uzticamu jaunu tiesu sistēmas reformas stratēģiju, kas veido pamatu turpmākai reformai šajā jomā, un ir grozīti svarīgākie tiesību akti atbilstoši Venēcijas komisijas ieteikumiem un steidzamo reformu prioritātēm. Specializētā prokuratūra mazāk saskaras ar tiesu radītiem traucējumiem, tāpēc tā var strādāt efektīvāk. Būs

nepieciešams neatlaidīgs darbs, lai izpildītu vēl neizpildītos ieteikumus un nodrošinātu, ka tiesas var darboties bez nevēlamas ietekmes.

Attiecībā uz **korupcijas apkarošanu** valsts ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni. Ir izveidota tiesiskā un institucionālā sistēma, kā arī gūti panākumi korupcijas novēršanā un kriminālvajāšanā, tomēr vēl arvien ir maz galīgo notiesājošo spriedumu augsta līmeņa korupcijas lietās. Korupcija joprojām būtiski ietekmē daudzas jomas, un tā aizvien ir nopietna problēma. Iestāžu spēju efektīvi apkarot korupciju negatīvi ietekmē strukturālas un darbības nepilnības. Joprojām pastāv politiskas iejaukšanās risks.

Cīņā pret organizēto noziedzību valsts ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni. Tiesiskais regulējums lielā mērā atbilst Eiropas standartiem, un ir jāturpina stratēģiju īstenošanas darbs. Valsts ir veikusi pasākumus sakaru datu pārtveršanas sistēmas reformēšanai un attiecīgo steidzamo reformu prioritāšu īstenošanai. Ir jādara vairāk, lai efektīvi cīnītos pret dažiem noziegumu veidiem, piemēram, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un finansiāliem noziegumiem. Būtiska ir koordinācija starp visām attiecīgajām ieinteresētajām personām. Cīņā pret organizēto noziedzību ir jāuzlabo rezultāti saistībā ar izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un notiesājošiem spriedumiem. Notiesājošo spriedumu skaits joprojām ir mazs.

Kopumā ir izveidota tiesiskā un institucionālā sistēma **pamattiesību** aizsardzībai, un reformas ir veicinājušas atbilstību Eiropas cilvēktiesību standartiem. Ir nepieciešams neatlaidīgs darbs to pilnīgai īstenošanai. Pozitīvi, ka valsts ir ratificējusi Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (pazīstama arī kā Stambulas konvencija), uzsākusi nepieciešamās tiesību normu reformas, lai izveidotu tiesībaizsardzības iestāžu ārēju uzraudzības mehānismu, un iekļaujošā veidā sagatavojusi diskriminācijas aizlieguma regulējuma grozījumus. Ir jāuzlabo situācija cietumos un psihiatriskās ārstēšanas iestādēs, jāveic nauda noziegumu un nauda runas gadījumu papildu pārbaudes, kā arī jāstiprina struktūras, kas iesaistītas cilvēktiesību aizsardzībā un veicina to ievērošanu. Ir jāiegulda vairāk pūļu **romu** iekļaušanai. Attiecībā uz **vārda brīvību** valsts ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni un guvusi labus panākumus, jo īpaši uzlabojot klimatu plašsaziņas līdzekļiem un samazinot ietekmi uz žurnālistiem. Valstij ir jārisina atlikušās problēmas, ieskaitot sabiedriskās raidorganizācijas reformu.

Attiecībā uz **reģionālo sadarbību** valsts ir saglabājusi labas attiecības ar citām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm un aktīvi piedalījies reģionālajās iniciatīvās. Lai uzlabotu labas kaimiņattiecības, ir veikti izlēmīgi pasākumi, tostarp nodrošinot nolīguma ar Bulgāriju stāšanos spēkā. Steidzami ir jāatrisina “nosaukuma jautājums”. Sarunas par “nosaukuma jautājumu” ANO aizgādnībā ir kļuvušas intensīvākas. Konstruktīvās diskusijās premjerministra un ārlietu ministra līmenī tika pozitīvi novērtēti panākumi uzticības veidošanas pasākumu īstenošanā. Savstarpējas uzticības pastiprināšanās konkrētas pazīmes bija Grieķijas un bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas premjerministru kopīgs paziņojums 2018. gada janvārī saistībā ar Skopjes lidostas un autoceļa pārdēvēšanu un dažu aizkavētu ES iniciatīvu īstenošanas uzsākšanu.

Attiecībā uz atbilstību **eekonomiskajiem kritērijiem** Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir guvusi zināmus panākumus, kā arī tai ir labs sagatavotības līmenis funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Neraugoties uz politisko strupceļu gada pirmajā pusē, ir panākti ievērojami uzlabojumi, jo īpaši publisko finanšu pārvaldības un pārredzamības jomā. Tomēr ekonomikā joprojām ir nozīmīgas nepilnības. To skaitā ir uzņēmējdarbības vides trūkumi, piemēram, līgumu vāja izpilde un liels ēnu ekonomikas apjoms. Darba tirgus strukturālās problēmas izpaužas kā mazs ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits un augsts bezdarba līmenis. Makroekonomiskā vide pasliktinājās 2017. gada pirmajā

pusē, jo ilgā politiskā krīze negatīvi ietekmēja ieguldījumus. Fiskālā politika ir orientēta uz īstermiņa pasākumiem, un tai nav ilgtspējīga konsolidācijas plāna.

Ekonomikā ir panākta zināma situācijas uzlabošanās, un tā ir mēreni sagatavota izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību ES. Turpinājās virzība uz eksporta diversifikāciju un produkciju ar lielāku pievienoto vērtību rūpniecībā. Tirdzniecības un ieguldījumu attiecības ar ES kļuva intensīvākas. Ekonomiku joprojām negatīvi ietekmē nepilnības izglītības programmās, zems inovāciju līmenis un ievērojama ieguldījumu nepietiekamība, jo īpaši publiskajā infrastruktūrā.

Attiecībā uz uz spēju **uzņemties dalībvalsts pienākumus** valsts ir mēreni sagatavota lielākajā daļā jomu, tostarp konkurences, transporta un enerģētikas jomā. Valstij ir labs sagatavotības līmenis uzņēmējdarbības tiesību, muitas savienības, Eiropas komunikāciju tīklu, kā arī zinātnes un pētniecības jomā. Ir jāveic turpmāks vispusīgs darbs, jo īpaši dažās jomās, kur valsts ir agrīnā sagatavotības posmā, piemēram, darba ņēmēju pārvietošanās brīvības jomā. Lielāka uzmanība jāpievērš arī administratīvajai spējai un efektīvai īstenošanai. Valsts ir turpinājusi uzlabot savu saskaņošanu ar ES deklarācijām un Padomes lēmumiem par Kopējo ārpolitiku un drošības politiku.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika turpināja mazināt **migrācijas un bēgļu krīzes** sekas. Valsts ved sarunas ar Eiropas Savienību par statusa nolīgumu attiecībā uz Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras veicamajām darbībām valstī. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir ieguldījusi pūles, lai uzlabotu savu tiesisko regulējumu. Tiek veikts darbs Likuma par ārvalstniekiem grozīšanai. Valsts turpināja īstenot savu rezolūciju par migrācijas politiku. Valsts turpināja darbu, lai uzlabotu savu patvēruma sistēmu un migrācijas pārvaldību. Joprojām ir nepieciešama migrantu sistemātiska reģistrācija un profila veidošana, pienācīgi ņemot vērā aizsardzības aspektu, lai garantētu, ka ir apmierinātas šo personu vajadzības. Šajā sakarā Bijušajai Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai ir jāizveido neatbilstīgo migrantu atgriešanas mehānisms, kas atbilst ES *acquis*, kā arī pakāpeniski jāsaskaņo sava vīzu politika ar attiecīgo ES politiku. Valsts turpināja sadarboties ar kaimiņvalstīm un dalībvalstīm, jo īpaši tehniskā līmenī, un ieguldīja ievērojamas pūles, lai sniegtu patvērumu un humāno palīdzību, galvenokārt ar ES atbalstu.

Albānija

Attiecībā uz atbilstību **politiskajiem kritērijiem** politiskajā sistēmā saglabājās spēcīga polarizācija. Parlamenta darbību ietekmēja opozīcijas īstenotais ilgstošais boikots 2017. gada sākumā, kas aizkavēja arī iestāžu izraudzīšanu tiesu drošības pārbaudes veikšanai. Maijā noslēgtā vienošanās starp galveno valdošo partiju un opozīciju ļāva atsākt parlamenta darbību, izraisot dažas izmaiņas vēlēšanu tiesiskajā regulējumā. Tas veicināja vispārējo vēlēšanu sekmīgu norisi jūnijā, lai gan joprojām nav izpildīti vairāki Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja ieteikumi. Ir gūti zināmi panākumi nacionālās pilsoniskās sabiedrības padomes darbības uzlabošanā. Ir jāiegulda papildu darbs, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas vairāk iesaistītu iekļaujošā politikas dialogā.

Albānija ir mēreni sagatavota **valsts pārvaldes** reformai. Turpinājās darbs, un tā rezultātā tika gūti zināmi panākumi sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas efektivitātes un pārredzamības, ierēdņu apmācības, pārredzamāku darbā pieņemšanas procedūru un uz panākumiem balstītu civildienesta procedūru vispārējas nostiprināšanas jomā. Šo sasniegumu nostiprināšanai būtu jāturpinās, lai nodrošinātu efektīvāku, depolitizētu un profesionālu valsts pārvaldi.

Albānijas **tiesu sistēmai** ir zināms sagatavotības līmenis. Ir turpinājusies visaptveroša un vērienīga tiesu reforma kopumā ar labiem panākumiem. Ir sākota un panākusi pirmos

konkrētos rezultātus tiesnešu un prokuroru atkārtota pārbaude (drošības pārbaude). Šim procesam ir daudzpusējs atbalsts, to starptautiskā uzraudzībā īsteno neatkarīga iestāde, un tā atbilstību Eiropas Cilvēktiesību konvencijai ir apstiprinājusi Venēcijas komisija. Eiropas Komisijas aizgādībā ir izmantota Starptautiskā uzraudzības misija, lai uzraudzītu procesu visā tā īstenošanas laikā. Palīgiestādes, kas atbalsta procesu, ir sagatavojušas savus pirmos ziņojumus par kvalifikācijas novērtējumu, iepriekšējās darbības pārbaudi un līdzekļu deklarācijām.

Albānijai joprojām ir zināms sagatavotības līmenis **korupcijas apkarošanas** jomā. Ir gūti labi panākumi, jo īpaši pieņemot Kriminālprocesa kodeksa grozījumus. Ir izveidota virkne specializētu korupcijas apkarošanas struktūru, tostarp specializētā prokuratūra. Salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu ir palielinājies galīgo notiesājošo spriedumu skaits lietās, kurās iesaistītas zemākā vai vidējā ranga amatpersonas. Notiesātās augsta līmeņa amatpersonas galvenokārt bija no tiesām (tiesneši un prokurori); tomēr augsta ranga amatpersonām pasludināto galīgo notiesājošo spriedumu skaita proporcija joprojām ir ļoti maza. Korupcija joprojām būtiski ietekmē daudzas jomas, un tā aizvien ir nopietna problēma.

Albānijai ir zināms sagatavotības līmenis **cīņā pret organizēto noziedzību**. Kopumā pārskata periodā ir gūti zināmi panākumi, jo īpaši cīņā pret kaņepju audzēšanu. Albānijai ir jāuzlabo operatīvie rezultāti šajā jomā, pastiprinot noziedznieku grupām piederošu līdzekļu konfiskāciju un iznīcinot visus esošos kaņepju krājumus. Likuma par mafijas apkarošanu un Kriminālprocesa kodeksa grozījumi ir radījuši priekšnosacījumus lielākai kriminālizmeklēšanas efektivitātei. Albānija sekmīgi piedalījās starptautiskā policijas sadarbībā, jo īpaši pastiprinot sadarbību ar ES dalībvalstīm. Valsts līmenī vēl ir jāuzlabo efektīva policijas un prokuratūras iestāžu sadarbība. Ir gūti zināmi panākumi organizētu noziedzīgu grupu likvidēšanā. Galīgo notiesājošo spriedumu skaits ar organizēto noziedzību saistītās lietās joprojām ir ļoti mazs un ir tikai nedaudz palielinājies. Ir jāiegulda lielākas pūles, lai apkarotu **noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju**, noziedzīgi iegūtus līdzekļus un nepamatoti iegūto bagātību.

Albānija ir ratificējusi lielāko daļu **cilvēktiesību** konvenciju un ir izveidojusi savu tiesisko regulējumu atbilstoši Eiropas standartiem. Ir vēl vairāk jāpastiprina cilvēktiesību aizsardzības mehānismu izpilde un aizsardzība. **Vārda brīvības** jomā Albānijai ir zināms sagatavotības līmenis / tā ir mēreni sagatavota. Ir gūti zināmi panākumi regulatīvās iestādes un sabiedriskās raidorganizācijas neatkarības pastiprināšanā, bet joprojām ir jāuzlabo valsts reklāmas pārredzamība plašsaziņas līdzekļos. Vēl ir daudz jādara, lai gūtu panākumus īpašumtiesību jomā, atjauninot spēkā esošos tiesību aktus un pastiprinot iestāžu koordināciju. Institucionālie mehānismi bērnu tiesību aizsardzībai un ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanai joprojām ir vāji. Ir veikti nozīmīgi pasākumi, lai uzlabotu tiesisko regulējumu minoritāšu tiesību ievērošanai un aizsardzībai, bet ir jāizstrādā attiecīgi sekundārie tiesību akti. Ir jāuzlabo romu un ēģiptiešu dzīves apstākļi.

Albānija ir turpinājusi aktīvi piedalīties **reģionālajā sadarbībā** un uzturējusi labas kaimiņattiecības. Ir veikti nozīmīgi pasākumi, lai risinātu divpusējos jautājumus ar Grieķiju.

Attiecībā uz atbilstību **ekonomiskajiem kritērijiem** Albānija ir guvusi zināmus panākumus un ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Ir samazināta valsts parāda attiecība pret IKP un tekošā konta deficīts. Ir vēl vairāk palielinājusies ekonomiskā izaugsme un samazinājies bezdarba līmenis, lai gan tas joprojām ir augsts. Banku nozarē ir samazināts ienākumus nenesošo aizdevumu apjoms, bet aizdevumu piešķiršana uzņēmumiem joprojām ir gausa. Ir virzījusies uz priekšu uzņēmējdarbības vides uzlabošanai būtiskas reformas, bet vēl ir jāiegulda papildu pūles, tostarp jāsamazina ēnu ekonomikas apjoms. Visaptveroša tiesu reforma ir virzījusies uz priekšu, bet vēl ir jāīsteno pilnībā. Ir stājies spēkā

jaunais maksātnespējas likums, un ir jāpastiprina maksātnespējas režīms. Uzņēmējdarbībai svarīgi noteikumi vēl arvien ir apgrūtinājoši, un nepilnības tiesiskuma jomā turpināja traucēt uzņēmumiem un kavēt ieguldījumus.

Albānija ir guvusi zināmus panākumus, un tai ir zināms sagatavotības līmenis, lai varētu izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Savienībā. Jo īpaši labi panākumi ir gūti enerģētikas un transporta infrastruktūras un digitalizācijas jomā, lai gan vēl ir nepilnības, kas traucē Albānijas konkurētspējai un tirdzniecībai. Visos līmeņos ir jāpaaugstina izglītības kvalitāte, jo īpaši tāpēc, lai cilvēkiem nodrošinātu labākas prasmes atbilstīgi darba tirgus vajadzībām. Starptautiskā tirdzniecība vēl arvien neatbilst tās potenciālam un ir koncentrēta konkrētās nozarēs. Albānijas pētniecības, attīstības un inovācijas spējas joprojām ir zemas.

Albānija vairākās jomās turpināja saskaņot savus tiesību aktus ar ES prasībām, uzlabojot savu **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus**. Valsts ir mēreni sagatavota daudzās jomās, piemēram, finanšu kontroles, izglītības un kultūras, vai tai ir zināms sagatavotības līmenis, tostarp publisko iepirkumu un statistikas jomā. Albānijai būs jāturpina centieni attiecībā uz vispārējiem sagatavošanās darbiem ES *acquis* pieņemšanai un īstenošanai. Tai būtu jāturpina transporta un enerģētikas tīklu attīstības darbs, arī nolūkā uzlabot savienojamību visā reģionā. Ir jānostiprina par *acquis* īstenošanu atbilstīgo struktūru administratīvā spēja un profesionālie standarti, kā arī jānodrošina regulatīvo struktūru neatkarība. Joprojām ir būtiski uzlabot pārredzamību un pārskatatbildību, jo īpaši nodrošinot publiskā iepirkuma sistēmas un publisko finanšu pārvaldības efektīvu, rezultatīvu un pārredzamu darbību. Albānija ir turpinājusi nodrošināt pilnīgu saskaņošanu ar ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas nostājām un deklarācijām.

Ir saglabājies liels nepamatoto patvēruma pieprasījumu skaits, ko Albānijas valstspiederīgie iesnieguši ES dalībvalstīs un Šengenas asociētajās valstīs. Albānija ir apliecinājusi apņemšanos rīkoties un pieņēmusi vairākus pasākumus, tostarp pastiprinājusi divpusējo sadarbību ar attiecīgajām ES dalībvalstīm. Šie pasākumi ir panākuši pozitīvus rezultātus. Ir jāturpina apņēmīga rīcība, tostarp uzraudzības mehānisma ietvaros pēc vīzu režīma liberalizācijas, lai efektīvi risinātu šo problēmu. Albānijai ir jāizveido neatbilstīgo migrantu atgriešanas mehānisms, kas atbilst ES *acquis*, kā arī pakāpeniski jāsaskaņo sava vīzu politika ar attiecīgo ES politiku.

Bosnija un Hercegovina

Attiecībā uz atbilstību **politiskajiem kritērijiem** ir steidzami jāmaina vēlēšanu sistēma ar mērķi nodrošināt 2018. gada vēlēšanu pareizu sarīkošanu un rezultātu raitu īstenošanu. Šajā sakarā visiem politiskajiem līderiem ir jāuzņemas atbildība un jāatrod risinājums attiecībā uz Federācijas Tautas palātu. Vēl ir jāizpilda Konstitucionālās tiesas 2010. gada lēmums attiecībā uz Mostaras pilsoņu demokrātisko pamattiesību — piedalīties vietējās vēlēšanās — ievērošanu. No reformu programmas izrietošo tiesību aktu pieņemšanu, tostarp akcīzes nodokļa likuma pieņemšanu, negatīvi ietekmēja nesaskaņas starp valdošās koalīcijas partijām un opozīcijas partiju īstenošana parlamenta darbības bloķēšana valsts un administratīvo vienību līmenī, tādējādi samazinot reformu tempu. Reformu programma tika efektīvi īstenošana, kad valsts un administratīvo vienību valdības sadarbojās saskaņotā veidā. Bosnijas un Hercegovinas konstitūcija joprojām ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijai, kā tas noteikts spriedumā *Sejdić-Finci* lietā un ar to saistītajās lietās.

Bosnijas un Hercegovinas prezidentūras darbību ietekmēja atsevišķu tās locekļu paustie atšķirīgie viedokļi par vairākiem jautājumiem, kas ir tās kompetencē attiecībā uz ārpolitiku. Ministru padome pieņēma papildu valsts mēroga stratēģijas vides un lauku attīstības jomā.

Tomēr, izņemot dažas reformas un tiesību aktu pieņemšanu akcīzes nodokļa jomā, vairāku reformu īstenošana tika aizkavēta valdošās koalīcijas dalībnieku vienošanās trūkuma dēļ. Vēl ir jāpieņem valsts mēroga stratēģijas enerģētikas, nodarbinātības vai publisko finanšu pārvaldības jomā. No 2017. gada jūnija sāka darboties ES jautājumu koordinēšanas mehānisms, sagatavojot valsts atbildes uz Komisijas veikto viedokļu aptauju. Vēl ir jāpieņem valsts programma valsts tiesību aktu tuvināšanai ES *acquis*.

Bosnijas un Hercegovinas **valsts pārvaldes reformas** īstenošana ir agrīnā posmā, un iepriekšējā gadā šajā jomā nav gūti panākumi. Ir izstrādāta un jāpieņem valsts mēroga valsts pārvaldes reformas stratēģija. Turpmāka civildienesta sadrumstalotība Federācijas administratīvajā vienībā un kantonu līmenī palielināja politizācijas risku. Bosnijai un Hercegovinai ir zināms sagatavotības līmenis attiecībā uz tās **tiesu sistēmu**. Ir gūti zināmi panākumi attiecībā uz tiesu iestādēm, bet kopumā reformu īstenošana virzās uz priekšu lēnā tempā. Jebkādai Kriminālprocesa kodeksa pārskatīšanai jānotiek saskaņā ar starptautiskajiem standartiem, un tā nedrīkst mazināt iestāžu spēju apkarot smagus organizētus noziegumus, korupciju vai risināt citas problēmas tiesiskuma jomā. Zināms sagatavotības līmenis ir arī **korupcijas apkarošanas** jomā. Tomēr korupcija ir plaši izplatīta un joprojām rada bažas. Bosnijai un Hercegovinai ir zināms sagatavotības līmenis **cīņā pret organizēto noziedzību**. Ir gūti zināmi panākumi, jo īpaši pieņemot jauno organizētās noziedzības apkarošanas un novēršanas stratēģiju un īstenojot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un teroristu darbību finansēšanas apkarošanas rīcības plānu, kā rezultātā Bosnija un Hercegovina vairs nebūs pakļauta Finanšu darbību darba grupas uzraudzībai. Tomēr ir jāiegulda nozīmīgas pūles attiecībā uz finanšu izmeklēšanu un terorisma apkarošanas spējas uzlabošanu, kā arī sadarbību ar kaimiņvalstīm robežas pārvaldības jautājumos.

Ir gūti zināmi panākumi attiecībā uz **cilvēktiesību** un minoritāšu jautājumiem. Tomēr ir nozīmīgi jāuzlabo stratēģiskā, tiesiskā, institucionālā un politiskā sistēma cilvēktiesību ievērošanai. Tas ietver **vārda brīvības** jomu, kur turpinājās politisks spiediens un žurnālistu iebiedēšana, ieskaitot fiziskus un verbālus uzbrukumus. Joprojām rada bažas tas, ka netiek efektīvi īstenoti tiesību akti ar dzimumu saistītas vardarbības, jo īpaši vardarbības ģimenē, novēršanai un aizsardzībai. Ir nepieciešama vispusīgāka un vairāk integrēta pieeja attiecībā uz **romu** kopienу, lai veicinātu romu sociālo iekļaušanu.

Vēl joprojām ir jāuzlabo Bosnijas un Hercegovinas politikas saskaņošana ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku.

Attiecībā uz **ekonomikas attīstību un konkurētspēju** Bosnija un Hercegovina ir guvusi zināmus panākumus, bet funkcionējošas tirgus ekonomikas izveide joprojām ir agrīnā posmā. Ir panākti zināmi uzņēmējdarbības vides uzlabojumi, un ir pastiprināta finanšu nozare. Galvenās atlikušās problēmas ir zems tiesiskuma līmenis, joprojām slikta uzņēmējdarbības vide, sadrumstalota un neefektīva valsts pārvalde un liela darba tirgus nelīdzsvarotība, kas saistīta ar nekvalitatīvu izglītības sistēmu, vājām institucionālām spējām un ieguldījumiem nelabvēlīgu klimatu. Turklāt joprojām ir liels ēnu ekonomikas apjoms.

Bosnija un Hercegovina ir guvusi zināmus panākumus un joprojām ir agrīnā posmā, lai būtu spējīga izturēt konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru Savienībā. Joprojām ir zems kopējais izglītības līmenis un izdevumu apjoms pētniecības un attīstības jomā. Fiziskā kapitāla kvalitāti negatīvi ietekmē nepietiekami ieguldījumi. Transporta un enerģētikas infrastruktūra nav pietiekami attīstīta. Strukturālās pielāgošanas temps ir bijis lēns, lai gan zināmā mērā ir notikusi valsts reģionālās tirdzniecības struktūras dažādošana.

Joprojām ir jāpalielina **migrācijas** pārvaldības spēja, jo īpaši attiecībā uz neaizsargātām iedzīvotāju grupām. Bosnijai un Hercegovinai ir jāizveido neatbilstīgo migrantu atgriešanas mehānisms.

Kosova

Attiecībā uz atbilstību **politiskajiem kritērijiem** svarīgas bija prezidenta vēlēšanas Kosovā, kas notika 2017. gada jūnijā. Septembrī darbu uzsāka jaunā Asambleja un valdība. Tomēr līdz šim jaunajai valdošajai koalīcijai ir bijuši ierobežoti panākumi ar ES saistīto reformu īstenošanā un vienprātības veidošanā par Kosovas galvenajiem stratēģiskajiem jautājumiem. Joprojām pastāvošā politikā sadrumstalotība un polarizācija ir negatīvi ietekmējusi Asamblejas lomu un valdības efektivitāti. Dažu parlamenta deputātu obstruktīvā rīcība, tostarp asaru gāzes izmantošana, ir traucējusi Asamblejas darbu. Svarīgs panākums bija robežas/robežlīnijas demarkācijas nolīguma ar Melnkalni ratifikācija 2018. gada martā.

Parlamenta un pašvaldību vēlēšanas, kas notika 2017. gadā, kopumā lielākajā daļā Kosovas apdzīvotajās vietās bija konkurējošas un labi organizētas. Tomēr bažas radīja iebiedēšanas kampaņas daudzās Kosovas serbu kopienās, jo īpaši pret kandidātiem, kuri nepieder pie Srpska Lista partijas.

Īpašas problēmas rada stāvoklis Kosovas ziemeļos. Turpinās izmeklēšana par Kosovas politika serba Olivera Ivanoviča (Oliver Ivanović) nogalināšanu 2018. gada janvārī.

Nopietnas bažas rada Kosovas Asamblejas deputātu mēģinājumi 2017. gada decembrī atcelt likumu par specializēto palātu un specializēto prokuratūru. Kosovai būs būtiski pilnībā izpildīt savus starptautiskos pienākumus attiecībā uz specializēto palātu un specializēto prokuratūru un apliecināt pilnīgu un nepārprotamu atbalstu šīm iestādēm.

Pastāv zināms sagatavotības līmenis **valsts pārvaldes reformas** jomā. Ir gūti zināmi panākumi, jo īpaši aģentūru un (daļēji) neatkarīgu struktūru izvērtēšanā. Joprojām rada bažas valsts pārvaldes politizācijas turpināšanās, kas negatīvi ietekmē valsts pārvaldes efektivitāti un profesionālo neatkarību.

Turcijas **tiesu sistēma** ir agrīnā sagatavotības posmā. Ir gūti zināmi panākumi 2015. gada tiesiskuma jomas tiesību aktu kopumu īstenošanā. Liels panākums 2017. gadā bija Kosovas serbu tautības tiesnešu un prokuroru, kā arī viņu palīgdarbinieku integrācija Kosovas tiesu sistēmā. Tiesu sistēma joprojām ir neaizsargāta pret pārmērīgu politisko ietekmi, un tiesiskuma iestādēm ir jāiegulda neatlaidīgs darbs, lai palielinātu savas spējas. Tiesvedība joprojām ir lēna un neefektīva.

Serbija ir agrīnā sagatavotības līmenī **korupcijas apkarošanas** jomā. Kosova ir guvusi zināmus panākumus, uzlabojot izmeklēšanas un kriminālvajāšanas rezultātus augsta līmeņa korupcijas lietās un ar organizēto noziedzību saistītās lietās. Ir gūti panākumi arī attiecībā uz līdzekļu pagaidu konfiskāciju, tomēr galīgo konfiskāciju skaits joprojām ir mazs. Korupcija ir plaši izplatīta un joprojām rada bažas. Ir nepieciešami saskaņoti centieni, lai vispusīgā un stratēģiskā veidā risinātu šo problēmu.

Kosova ir agrīnā sagatavotības posmā **cīņā pret organizēto noziedzību**. Ir gūti zināmi panākumi, uzlabojot rezultātus ar organizēto noziedzību un korupciju saistītu augsta līmeņa lietu izskatīšanā. Lai gan ir palielinājies līdzekļu pagaidu konfiskācijas gadījumu skaits, joprojām ir mazs galīgo notiesājošo spriedumu, finanšu izmeklēšanu un līdzekļu galīgu konfiskāciju skaits. Tiesībaizsardzības iestādes cenšas efektīvi cīnīties ar organizēto noziedzību Kosovā ziemeļos. Ir gūti zināmi panākumi cīņā pret terorismu, tostarp izmantojot pasākumus, lai cīnītos pret vardarbīgu ekstrēmismu un radikalizāciju, kā arī novērstu pilsoņu iesaistīšanos konfliktos ārvalstīs. Kosovas iestādēm ir efektīvāk jāstrādā, lai apkarotu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, un attiecīgais likums ir jāaskaņo ar ES *acquis* un starptautiskajiem standartiem.

Tiesiskais regulējums kopumā garantē **cilvēktiesību un pamattiesību** aizsardzību atbilstoši Eiropas standartiem. Tomēr ir jāiegulda papildu darbs attiecībā uz izpildi. Stratēģijas un tiesību aktus cilvēktiesību aizsardzības jomā bieži negatīvi ietekmē nepietiekami finanšu un citi resursi, jo īpaši vietējā līmenī, nepietiekama politisko prioritāšu noteikšana un koordinācijas trūkums. Ir jādara vairāk, lai efektīvi garantētu tiesības personām, kuras pieder pie minoritātēm, tostarp romiem, aškaliem un pārvietotām personām, kā arī nodrošinātu dzimumu līdztiesību praksē, izveidotu integrētu sistēmu bērnu aizsardzībai un veicinātu kultūras mantojuma aizsardzību. Kosovai ir zināms sagatavotības līmenis **vārda brīvības** jomā, kas ir nostiprināta konstitūcijā. Plurālistiska un aktīva plašsaziņas līdzekļu vide sniedz ieguvumus Kosovai. Tomēr ir tupinājušies draudi un uzbrukumi žurnālistiem. Asambleja izrāda minimālu apņemšanos rast risinājumu sabiedriskās raidorganizācijas ilgtspējīgam finansējumam, padarot to neaizsargātu pret politisku spiedienu.

Attiecībā uz atbilstību **ekonomiskajiem kritērijiem** Kosova ir guvusi labus panākumus un ir agrīnā sagatavotības posmā funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Uzņēmējdarbības vide ir uzlabojusies, un valdība ievēroja fiskālo noteikumu par budžeta deficītu; tomēr kara veterānu pabalsti turpina negatīvi ietekmēt publiskās finanses. Turklāt joprojām ir liels ēnu ekonomikas apjoms. Ekonomiski aktīvā darbaspēka skaita palielināšanās nebija līdzsvarota ar nodarbinātības līmeņa pieaugumu, tāpēc bezdarba līmenis palielinājās vēl vairāk. Tas jo īpaši ietekmēja sievietes, kā arī gados jaunus un nekvalificētus darba ņēmējus. Neraugoties ar eksporta apjoma nozīmīgu pieaugumu, lielais tirgus deficīts atspoguļo vājo ražošanas bāzi.

Kosova ir guvusi zināmus panākumus un ir agrīnā posmā, lai būtu spējīga izturēt konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru ES. Nav gūti panākumi izglītības kvalitātes uzlabošanā un prasmju nepietiekamības mazināšanā darba tirgū. Kosova ir guvusi zināmus panākumus ceļu infrastruktūras uzlabošanā, bet joprojām ir liels infrastruktūras trūkums dzelzceļa un enerģētikas nozarē. Strukturālās pārmaiņas ekonomikā notiek lēni, jo tā joprojām ir atkarīga no mazumtirdzniecības nozares. Integrāciju ar ES kavē stabilizācijas un asociācijas nolīguma lēna īstenošana.

Kosova turpināja darbu, lai uzturētu labas un konstruktīvas **divpusējās attiecības** ar citām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm. Kosova ir pārstāvēta lielākajā daļā reģionālo organizāciju, kas atbilst starp Belgradu un Prištinu 2012. gadā noslēgtās vienošanās par reģionālo pārstāvniecību un sadarbību jomai.

Attiecībā uz **attiecību normalizēšanu ar Serbiju** Kosova vēl arvien ir iesaistīta dialogā. Tomēr Kosovai vēl ir jāiegulda neatlaidīgs darbs, lai īstenotu esošās vienošanās un radītu labvēlīgus apstākļus pilnīgai attiecību normalizēšanai ar Serbiju, kas jānosaka juridiski saistošā nolīgumā.

Attiecībā uz saskaņošanu ar **Eiropas standartiem** Kosova ir agrīnā posmā. Tiesību aktu saskaņošana ir turpinājusies dažās jomās, tomēr to īstenošana ir vāja. Ir gūti zināmi panākumi preču un pakalpojumu brīvas aprites, publiskā iepirkuma un konkurences jomā, kā arī uzņēmējdarbības vides uzlabošanā. Nodokļu un muitas jomā zināmi panākumi ir gūti ieņēmumu iekasēšanā un administratīvo procedūru vienkāršošanā, bet Kosovai ir jāpastiprina cīņa pret ēnu ekonomiku un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Enerģētikas nozare joprojām saskaras ar nopietnām problēmām. Nav gūti panākumi vides jautājumu risināšanā. Kopumā Kosovai ir jāpalielina sava administratīvā spēja un koordinācija visās nozarēs, lai nodrošinātu *acquis* efektīvu īstenošanu.

Iestādes ir guvušas panākumus gan likumīgas, gan neatbilstīgas **migrācijas** pārvaldībā. Darbs ir jāturpina un jāpastiprina. Kosovai ir jāizveido neatbilstīgo migrantu atgriešanas mehānisms.

2. pielikums. Galvenie statistikas dati

STATISTIKAS DATI (2018. gada 15.
februārī)

Demogrāfija	Piezīme	Melnkalne		Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika		Albānija		Serbija		Turcija		Bosnija un Hercegovina		Kosova*		EU-28	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Iedzīvotāju kopskaits (tūkstoši)		622,1	622,2	2069,2	2071,3	2892,3e	2886,0	7114,4	7076,4	77 696	78 741	3825,3	3516,0 p	1804,9	1771,6	508 504 p	510 279 bp
15–64 gadus veco iedzīvotāju daļa iedzīvotāju kopskaitā (%)		67,8	67,6	70,5	70,3	69,1e	69,5	67,1	66,6	67,8	67,8	:	:	:	65,6p	65,5ep	65,3bep
Iedzīvotāju skaita dabisko izmaiņu vispārējais rādītājs (uz 1000 iedzīvotājiem)		1,7	1,8	1,3	1,2	3,6e	:	-5,4	-5,1	11,8	11,2	:	-1,8p	9,2p	:	-0,2ep	0,0bep
Paredzamais dzīves ilgums (gados), vīrieši		74,4	:	73,5	:	76,2e	:	72,8	:	75,4	:	:	:	:	:	77,9ep	:
Paredzamais dzīves ilgums (gados), sievietes		78,6	:	77,4	:	79,7e	:	77,9	:	81,0	:	:	:	:	:	83,3ep	:

Darba tirgus	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Ekonomiskās aktivitātes līmenis personām vecumā no 20 līdz 64 gadiem: iedzīvotāju īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kas ir ekonomiski aktīvi (%)	1)	68,5	69,1	70,2	69,6	71,3e	73,3e	68,1	70,0	59,9	60,9	59,2	58,8	42,8	44,0	77,1	77,5
Ekonomiskās aktivitātes līmenis vīriešiem vecumā no 20 līdz 64 gadiem: vīriešu īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kas ir ekonomiski aktīvi (%)	1)	74,9	76,7	83,8	83,8	81,8e	82,5e	76,7	78,0	82,7	83,3	71,9	72,0	65,1	66,8	83,4	83,7
Ekonomiskās aktivitātes līmenis sievietēm vecumā no 20 līdz 64 gadiem: sieviešu īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kas ir ekonomiski aktīvi (%)	1)	62,1	61,6	56,2	54,9	61,1e	64,2e	59,5	62,0	37,3	38,5	46,3	45,3	20,4	20,9	70,8	71,4

64 gadiem, kas ir ekonomiski aktīvas (%)																	
Nodarbinātības līmenis 20–64 gadus vecām personām (% no iedzīvotāju kopskaita)																	
Kopā		56,7	57,1	51,9	53,3	59,3e	62,1e	56,0	59,1	53,9	54,3	43,2	44,2	29,1	32,3	70,0	71,0
Vīrieši		61,9	51,3	61,5	63,7	68,1e	69,4e	63,7	66,3	75,3	75,5	53,9	56,4	44,9	49,9	75,8	76,8
Sievietes		51,5	63,0	42,1	42,5	50,7e	55,0e	48,3	51,9	32,6	33,2	32,4	32,0	13,2	14,6	64,2	65,3
Personas vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kas nav iesaistītas nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā, % no iedzīvotājiem vecuma grupā		19,1	18,4	:	:	29,6	26,9e	19,9	17,7	24,0	24,0	27,7	26,4	31,4	30,1	12,0	11,6
Personas vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kas nav iesaistītas nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā, % no iedzīvotājiem vecuma grupā		23,4	22,3	:	:	32,8	30,0e	24,5	22,3	28,0	27,8	32,8	31,4	39,2	37,3	14,8	14,2
Nodarbinātība pa galvenajām nozarēm																	
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)		7,7	7,7	17,9	16,6	41,3e	40,2e	19,4	18,6	20,6	19,5	17,9	18,0	2,3	4,2	4,5	4,3
Rūpniecība (%)		10,8	9,8	23,4	23,1	11,6e	12,8e	19,9	20,2	20,0	19,5	22,0	22,7	18,7	18,0	17,3	17,3
Būvniecība (%)		6,6	7,7	7,1	7,2	6,9e	6,5e	4,5	4,3	7,2	7,3	7,5	8,6	9,5	11,5	6,8	6,7
Pakalpojumi (%)		74,8	74,8	51,6	53,1	40,2	40,5	56,1	57,0	52,2	53,7	52,6	50,8	69,5	66,3	71,4	71,6
Cilvēki, kas nodarbināti valsts sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	2)	32,4	31,2	:	:	16,7e	15,6e	29,7	28,3	13,5	13,8	31,2	29,0	32,6	30,8	:	:
Cilvēki, kas nodarbināti privātajā sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	2)	46,6	47,0	:	:	83,3e	84,4e	70,3	71,7	86,5	86,2	63,2	65,9	67,4	69,2	:	:
Bezdarba līmenis (% no darbaspēka)																	
Kopā	1)	17,5	17,8	26,1	23,7	17,1e	15,2e	17,8	15,4	10,3	10,9	27,9	25,5	32,9	27,5	9,4	8,6

Vīrieši	1)	17,7	18,3	26,7	24,4	17,1e	15,9e	16,9	14,8	9,3	9,6	25,9	22,6	31,8	26,2	9,3	8,4
Sievietes	1)	17,3	17,1	25,1	22,7	17,1e	14,4e	18,8	16,2	12,6	13,6	30,9	30,2	36,6	31,7	9,5	8,8
Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem	1)	37,6	35,9	47,3	48,2	39,8e	36,5e	43,2	34,9	18,4	19,5	62,3	54,3	57,7	52,4	20,3	18,7
Ilgtermiņa (>12 mēneši)	1)	13,6	13,4	21,3	19,2	11,3e	10,1e	11,4	10,0	2,2	2,2	22,8	21,7	23,8	18,0	4,5	4,0
Mēneša vidējās nominālās algas (EUR)	3)	480	499	356	363	386	397	506	516	604	:	424	429	:	:	:	:

Izglītība	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Izglītību un apmācību pāragri pārtraukušie: iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 18 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību un kas neturpina izglītību vai apmācību (%)		5,7	5,5	11,3p	9,9	21,3e	19,6e	7,4	7,0	36,7	34,3	5,2	4,9	14,5	12,7	11,0	10,7
Valsts izdevumi izglītībai attiecībā pret IKP (%)		:	:	:	:	3,1p	3,1p	4,0	3,9	4,3	4,6	:	:	4,5	4,7p	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, kopā		6,6	6,8	:	:	:	:	8,6	7,8	46,5	43,9	6,2u	5,8u	:	14,6	17,2	16,8
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, vīrieši		6,9	5,8	:	:	:	:	9,3	8,6	46,2	44,2	5,6u	5,5u	:	12,5	19,4	19,1
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, sievietes		6,3	7,9	:	:	:	:	7,9	7,0	46,8	43,7	6,9u	6,3u	:	17,0	14,9	14,4
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, kopā		80,6	82,2	:	:	:	:	83,2	84,9	34,9	35,7	86,3	86,6	:	70,5	65,2	65,3

iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, vīrieši		85,3	86,9	:	:	:	:	84,5	86,3	37,8	38,3	88,6	89,0	:	74,5	65,9	66,1
iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, sievietes		75,7	77,2	:	:	:	:	81,7	83,3	32,2	33,3	83,5	83,7	:	66,0	64,5	64,5
iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 24 gadiem ar augstāko izglītību, kopā		31,0	33,9	28,6	29,1	22,1e	20,9e	28,9	29,9	23,5	26,5	17,2	23,1	17,2	19,1	38,6	39,0
iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, vīrieši		29,9	31,8	23,1	24,5	19,6e	18,0e	24,2	24,7	25,0	28,3	13,4u	16,6u	19,5	18,9	33,9	34,3
iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, sievietes		32,2	35,9	34,5	33,8	24,7e	23,9e	33,7	35,3	22,1	24,6	21,3	29,4	14,7	19,4	43,3	43,8

Nacionālie konti	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Iekšzemes kopprodukts																	
Faktiskajās cenās (miljardos EUR)		3,7	4,0	9,1	9,7p	10,2p	10,7p	33,5	34,6	773,0	780,2	14,6	15,3	5,8	6,0p	14 797,4	14 907,9
Uz vienu iedzīvotāju (EUR)		5827	6355	4382	4691	3547	3728	4720	4904	9949	9909	4312	4494	3278	3304	29 033	29 148
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju		12 200	13 000	10 500	10 900	8500	8500	10 500	10 700	18 900	18 800	9100	9300	:	:	29 000	29 100
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju attiecībā pret ES vidējo rādītāju (ES-28 = 100)		42	45	36	37	29	29	36	37	65	64	31	32	:	:	-	-
Reālais (apjoms) gada pārmaiņu temps salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (%)		3,4	2,9	3,9	2,9p	2,2p	3,4p	0,8	2,8	6,1	3,2	3,1	3,3	4,1	3,4p	2,3	2,0
Bruto pievienotā vērtība pa galvenajām nozarēm																	
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)		9,7	9,0	11,1	10,5p	22,9p	22,9p	8,2	7,9	7,8	7,0	7,3	:	12,6	13,4p	1,5	1,5

Rūpniecība (%)		12,8	12,3	19,3	19,9p	13,9p	13,2p	25,9	25,9	22,4	22,3	21,9	:	20,8	21,1p	19,4	19,4
Būvniecība (%)		4,5	6,8	8,1	8,6p	10,2p	10,5p	5,5	5,4	9,3	9,7	4,6	:	8,4	8,2p	5,3	5,3
Pakalpojumi (%)		73,0	71,9	61,5	61,0p	53,0p	53,4p	60,4	60,8	60,5	61,0	66,2	:	58,2	57,3p	73,8	73,8

Maksājumu bilance	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (miljonos euro)		619,3	371,6	202,8	316,9	818,4	936,5	1803,8	1899,2	:	:	248,9	240,5	271,8	177,2	-129 867	-116 465
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (% no IKP)		16,9	9,4	2,2	3,3p	8,0p	8,7p	5,4	5,5	:	:	1,7	1,6	4,7	3,0p	-0,9	-0,8
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES-28 (miljonos euro)		403,0	-32,5	-20,7	199,1	:	:	1480,4	1304,4	:	:	160,5	190,9	11,2	15,6	-	-
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES-28 (% no IKP)		11,0	-0,8	-0,2	2,0p	:	:	4,4	3,8	:	:	1,1	1,2	0,2	0,3p	-	-
Pārvedumi, % no IKP		1,2	1,0	2,3	2,0p	5,9p	5,7p	8,5	7,8	:	:	8,3	8,2	11,5	11,5p	0,1	0,1

Preču ārējā tirdzniecība	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Starptautiskā preču tirdzniecība																	
Eksporta daļa uz ES-28 valstīm kā eksporta kopapjoma vērtība (%)		35,6	37,4	77,0	79,9	75,4	77,9	67,0	67,6	44,5	47,9	71,6	71,3	32,6	22,6	-	-
Importa daļa uz ES-28 valstīm kā importa kopapjoma vērtība (%)		41,3	48,2	62,0	62,0	61,8	63,1	57,3	58,7	38,0	39,0	60,8	61,9	42,2	43,1	-	-
Tirdzniecības bilance (miljonos EUR)		-1524	-1736	-1714	-1777	-2154	-2399	-2978	-2483	-56 981	-50 676	-3510	-3448	-2309	-2480	59 553	32 002
Starptautiskā preču un pakalpojumu tirdzniecība attiecībā pret IKP																	
Imports (% no IKP)		60,6	62,9	65,0	64,7p	44,7p	:	56,4	57,5	26,0	24,9	53,2	52,3	49,5	51,3p	40,3	40,5
Eksports (% no IKP)		42,1	40,5	48,7	50,0p	27,4p	:	46,7	50,0	23,3	22,0	34,6	35,4	19,3	22,5p	43,8	44,0

Valsts finanses	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
------------------------	---------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

	me																
Valdības finanšu statistika attiecībā pret IKP																	
** vispārējās valdības budžeta pārpalikums (+) / deficīts (-) (%)		-7,4	-2,8	-3,5	-2,7	-4,1	-1,8	-3,7	-1,3	1,3	:	0,7	1,2	:	:	-2,4	-1,7
** vispārējās valdības parāds (%)		66,2	64,4	38,1	39,6	69,1	68,7	76,0	73,0	27,5	:	41,9	40,5	12,8	:	84,5	83,2

Finanšu rādītāji	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Patēriņa cenu ikgadējās izmaiņas (%)	4)	1,4	0,1	-0,3	-0,2	2,0	2,5	1,5	1,3	7,7	7,7	-1,0	-1,1	-0,5	0,3	0,0	0,3
Kopējais ārējais parāds attiecībā pret IKP (%)		:	:	69,3	74,2p	74,7p	73,5p	78,3	76,5	47,1	:	72,2	71,0	33,3	33,7p	:	:
Aizdevumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	5)	:	:	:	:	74,7	73,5	:	:	53,0	:	:	:	:	:	:	:
Noguldījumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	6)	8,53	7,45	3,75	4,25	7,77	5,89	6,50	5,50	10,79	:	5,74	4,97	8,32	7,47	:	:
Rezerves aktīvu vērtība (ieskaitot zeltu) (miljonos euro)	7)	1,23	0,93	0,25	0,25	1,35	0,80	2,50	2,50	7,27	:	0,09	0,09	0,90	1,01	:	:
Starptautiskās rezerves — ekvivalents importa mēnešos		673,7	803,0	2261,8	2613,4	2880,0	2945,0	10 378,0	10204,6	99 619,6	:	4414,6	4887,4	706,4	605,1	:	:

Darījumdarbība	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Rūpnieciskās ražošanas indekss (2010 = 100)	8)	88,3	84,4	118,0	122,0	161,7	130,5	107,1	112,1	124,1	126,3	107,4	112,0	:	:	103,9	105,6

Infrastruktūra	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Dzelzceļa tīkla blīvums (izmantotās dzelzceļa līnijas uz 1000 km ²)		18,1	18,1	28,1	27,4	13,8	12,2	48,6	48,6	13,2	:	20,1	21,9	30,9	30,9	:	:
Autoceļu garums (kilometros)		0	0	259	259	:	:	693	741	2282	2542	128	:	80	98	:	:

Enerģētika	Piezīme	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Enerģijas neto imports attiecībā pret IKP		4,2	3,4	6,4	5,1p	0,8p	1,3p	4,8	3,6	1,2	1,0	5,3	4,3	5,4	4,1p	1,6	1,3

: : = nav pieejams
b = pārtraukta sērija
e = aplēstā vērtība
p = provizoriski
s = Eurostat aplēse
- = neattiecas

* = šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

** = paplašināšanās procesā iesaistīto valstu valdības budžeta deficīta un parāda dati ir publicēti, nepretendējot uz nevainojamu rezultātu, bez jebkādas pārliecības par to kvalitāti un atbilstību EKS noteikumiem.

Zemsvītras piezīmes:

- 1) Turcija: bezdarbs balstīts uz četru nedēļu kritēriju + izmantotas tikai aktīvas darba meklēšanas metodes.
- 2) Bosnija un Hercegovina: daļu summa neveido 100 %, jo ir izslēgti citi īpašumtiesību veidi. Melnkalne: Izslēgtas NVO; dati attiecas uz darba ņēmējiem (privātajā vai publiskajā sektorā) kā daļu no kopējā nodarbināto personu skaita.
- 3) Albānija: publiskais sektors. Bosnija un Hercegovina: neto alga. Serbija: algas, kas izmaksātas juridisko personu un neinkorporētu uzņēmumu darbiniekiem.
- 4) Saskaņotais patēriņa cenu indekss, izņemot attiecībā uz Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, Bosniju un Hercegovinu, kā arī 2015. gada datus attiecībā uz Albāniju. Albānija: izmaiņas starp viena gada decembri un iepriekšējā gada decembri.
- 5) Albānijas ārējais parāds (ieskaitot ĀTI).
- 6) Albānija: vidējā svērtā likme, ko piemēro jauniem 12 mēnešu aizdevumiem attiecīgajā mēnesī, pēc 12 mēnešu termiņa. Bosnija un Hercegovina: īstermiņa aizdevumu procentu likmes valūtā nefinanšu sabiedrībām (vidējā svērtā vērtība). Melnkalne: vidējā svērtā efektīvā procentu likme, nesamaksātās summas, ik gadu. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: gada beigas (31. decembris).
- 7) Albānija: noguldījumu procentu likme atspoguļo vidējo svērto likmi no jauna pieņemtiem noguldījumiem attiecīgajā mēnesī, pēc 12 mēnešu termiņa. Bosnija un Hercegovina: pieprasījuma noguldījumu likmes valūtā mājaisaimniecībām (vidējā svērtā vērtība). Melnkalne: vidējā svērtā efektīvā procentu likme, nesamaksātās summas, ik gadu. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: gada beigas (31. decembris). Turcija: noguldījumu iespēja uz nakti.
- 8) Melnkalne un Serbija: bruto sastāvdaļas, nevis kalendāras korekcijas.